

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Preceptoriu[m] Domini Gotscalci Hollen de ordine Heremitarum sancti Augustini

Hollen, Godescalcus

Nurmberge, 1521

VD16 H 4471

Honora patrem [et] matrem.

urn:nbn:de:hbz:466:1-30748

Preceptum Quartum

E alia membra: vt visus auditus gressus habebūt ibi sua officia: q̄re non lingua q̄ p̄ncipaliter data est homini vt deū laudet. Tertio hō naturaliter est animal politicum. fm Aristo. j. poli. Ideo sibi datus est sermo q̄ nulli animali est datus. Sed in patria loq̄la vocalis non tollit: immo pficit sicut ⁊ societas am̄tissima. Et d̄ q̄ tunc sancti habebunt aerem cōnaturalē in gutture ad loquendū ⁊ laudandū: sicut hō nunc habet aerem cōnaturalē in aure ad audiendum. Ideo ibi non indigent aere exteriori ⁊ c̄.

Honora patrem ⁊ matrem.

Secundo istum patrem debemus honorare in ei⁹ benedicto filio dñi nostro iesu christo. Quia ipse dicit Lu. x. Qui me spernit: spernit eum qui me misit. Ergo a contrario. Qui eū honorat: honorat eū qui misit eū. s. p̄rem: ⁊ hoc debet fieri tripliciter. s.

Semel ad minus in anno cōmunicando.

Hissem omni die deuote audiendo.

Et ipsum reuerenter adorando.

Primo debes ipsum ad minus semel in anno dulciter inuitare ad hospitium cordis tui. Et qui hoc non facit peccat mortaliter. Quia facit cōtra statutum ecclesie. vt patet de peni. ⁊ remi. c. Om̄is vtriusq̄ sexus: nisi hoc dimittat ex rationabili causa vtz infra. Solebant em̄ in primitiua ecclesia fideles om̄i die cōmunicare. vtz Act. ij. Erāt perseverātes fideles i doctrina apostolorum ⁊ in cōione fractionis panis. Super quo dicit m̄gr in scholasti. historia. Panis. s. eucharistie: quia in p̄mitiua ecclesia quasi omni die accipiebant eucharistie sacramentū. Iō d̄: de cōse. vi. xij. c. Illa. vbi d̄. Alij ieiunant sabbatū: alij non. Alij nō quotidie cōmunicāt corpori ⁊ sanguini dñi alij certis diebus accipiūt. De illis dicitur de cōse. dist. ij. quotidie eucharistie cōmunionem accipere nec laudo nec vitupero: omnib⁹ tñ dñicis diebus cōicandū esse exhortor. An̄ dicit glo. q̄ etiam dicit August. Ignorans mentes sumentū vtrū sumant digne: tanq̄ qui in mentem alterius videre non potuit. Dicit archidia. super eodē. Nec laudo: q̄a est forte malus: nec vitupero: q̄ forte bonus est q̄ accipit. Vel non lau-

do: quia hoc potest facere mala intentione: nec vitupero: quia hoc pōt facere bona intentione. Huius figura p̄cessit in vete. test. in manna: qd̄ filij israel omni die comedebant. vtz Exodi. xvi. Nam istud manna fuit signum ⁊ figura corporis christi: qd̄ omni die sumebant. Primo rōne originis: quia illud descendebat de celo. Exo. xvj. Ecce pluaz vobis panes de celo. Et hoc christus dicit de seip̄o. Jo. vj. Ego sum panis viuus qui de celo descendi. Secdo rōne pulchritudinis. Erat em̄ illud manna candidum ⁊ albū: sicut semen coriandri. Aume. xi. Et de christo dicit in ps̄. Speciosus forma p̄ filiis. Tertio rōne dulcedinis. Nam Sapiē. vij. dicitur. q̄ habebat in se omne delectamentum ⁊ oēm saporis suauitatē. Et q̄ se conuertebat ad quod quicunq̄ volebat. Sic corpus christi est mentali gustui bene disposito: oīs saporis sp̄ialis suauitas. Quarto rōne plenitudinis. de q̄ dicit Exodi. xvi. Qui plus ⁊ qui minus colligebant fm eandē mensuram. habebant. Sic de christo non plus percipit qui mille hostias comedit q̄ qui vnā: nec minus qui millesimam percipit q̄ qui totam. Quinto rōne collectionis: q̄a colligebat de mane: sic corp⁹ christi debet accipi ieiuno stomacho. de cōse. dist. ij. c. Liquido. Sexto rōne durationis. Durabat em̄ manna q̄diu fuerunt filij israel in deserto. Lū aut̄ attigerunt finē terre p̄missionis defecit ille cibus. vtz Josue. ij. Sic ⁊ nostrū sacramentū durabit q̄diu hoīes sunt in deserto huius miserie. Depost surrexit alius modus: qui fuit: q̄ om̄es fideles cōicabant omnibus diebus dñicis. Et sic a p̄mo seruo re recesserunt. Iō dicit Aug. vbi. s. in. c. q̄ tidie. Diebus tñ dñicis diebus cōicandum exhortor. Iste modus figuratus est in panibus propositionis: qui omni sabbato comedebāt a sacerdotibus. vtz Exo. Sed ille modus iterū venit in dissuetudinem: ⁊ surrexit tertius modus. s. q̄ om̄es christiani ad minus in quattuor festiuitatibus cōmunicabant. Ideo d̄: de cōse. vi. ij. ca. Seculares qui in natali dñi pasche ⁊ pentecostes non cōicauerint catholici nō credant: nec inter catholicos habeantur. Ibidem. c. Si non frequentius: saltem ter in anno homi-

nes cōcent: nisi forte quis maioribus criminibus impediatur. In pascha pentecosten et natalis domini. Huius figura p̄cessit in veteri testamento. vt patet Deutero. xvj. vbi legitur. Tribus vicibus per annuz apparebit omne masculinum in conspectu domini dei tui: i loco quem elegerit scilicet pascha pentecoste et scenophegie. Sed ille modus iterū abiit in dissuetudinē et venit quartus modus. scilicet quod quilibet ch̄icola tenetur cōmunicare ex p̄cepto ecclesie ad minus semel in anno. vt patet de peniten. et remis. cap. Omnis vtriusq; sexus. vbi dicitur. Suscipiens reuerenter ad minus in pascha eucharistie sacm nisi forte de proprii sacerdotis cōsilio ob aliquā rōnabilem causam ad tempus ab eius p̄ceptione duxerit abstinendum. Alioquin viuens ab ingressu ecclesie arceatur et moriēs ch̄iana careat sepultura. Vñ hoc salutare statutū frequenter in ecclesijs publicetur ne quisq; ex ignorantie cecitate velamen excusationis sumat. Hec ibi. Dicit ergo primo suscipiens reuerenter: quia debet accedere cū magna deuotione accedendo ad altare cū vestibibus melioribus: non ad pompam: caput deponendo in viris: flexis genib;: mundando os et dentes. Ieiunus. q; d; de cō. distinctioe. ii. c. Liquido. q; excepta necessitate eucharistia est ieiuno stomacho sumenda: et seculares in thoro legitimo existentes: debent se abstinere ab opere carnali tribus vel quatuor diebus ante eucharistie sumptionem. vt patet de cōse. di. ij. c. Omnis homo. dicit glosa. super verbo abstinere. quantum in se est non erigat: exactamen reddere debet quolibet tempe. Secundo dicit ad minus semel: quia p̄sumitur alias de eo contra eum de infidelitate vtz in. c. vbi supra seculares. et in. c. Omnis homo ibidem. nisi ad humilitatem vel peccati conscientia ipsum obmisisse perhibetur. Unde dicit lex. Qui se ab ecclesia separat: nec sanctam cōmunionē accipit hereticus est credendus. vt ptz in autentico de priui. dotis hereti. mu. non prestan. collati. viij. Unde qui per longa tēpora sacramentum non petit contemnere videtur. et contra talem de infidelitate p̄sumitur. Tertio dicit

quod hoc debet fieri in pascha: quia hoc tempus est aptius: tum p̄pter tempus quadragesimale p̄cedens in quo purgantur crimina: tum etiā quia in memoriam passionis dñice est institutū que prima die veneris est acta. Quarto dicit. nisi de proprii sacerdotis consilio et c. quia ob causam rationabilem potest quis abstinere ab eucharistia: sed non a penitētia vel confessioe. et fm Joannem andree. qui gerit inuidiam v̄l odiū vel habet peccatū de quo dicit se non posse abstinere: et sic non est penitēs neq; mundus. Quinto non debet facere propria auctoritate: sed ex consilio. Ideo dicit textus. Nisi cōsilio rōnabili ad tempus ab eius p̄ceptione abstinere. Sexto non consilio cuiuscunq; sacerdotis vel religiosi aut sancti sed proprii sacerdotis. Septimo quod ista causa debet esse rōnabilis et non leuis. Octauo quod ad illud consilium vel abstinētia debet esse ad tempus et non ad perpetuū. Dubitatur quare laici non cōmunicant sub vtraq; specie sicut sacerdotes: sed tantū sub specie panis: sicut bohemi et alij heretici garrunt contra ecclesiam: R̄ndetur. Primo propter periculū distillationis et effusionis sanguinis dñi n̄ri: quē tractare ē valde periculosum p̄pter speciem naturalium fluxibilitatem que defacili effundi possent: cū in multitudine p̄sertim sit p̄sura. Et ad cōicationem veniunt hoies tremuli et infirmi: paruuli barbati et annosi: circa quoz sacri susceptionem effusiois periculū immineret. Sc̄da rō est p̄pter vitare errorem: quod populus cōis et grossus: qui t̄m iudicat fm sensum posset credere ch̄m non esse totū sub vna specie. Quia sanguis sumit̄ ab oibus cōicantib; sub specie panis. Nam ch̄s totum sanguinē reassumpsit in resurrectione. vt dicit. s. Tho. in. iij. sentē. distn. iij. Ergo assumens corpus etiam accipit sanguinē: quia corpus sine sanguine esse non p̄t: quāuis sub specie panis ibi sit corpus ex vi verborū consecrationis: et sanguis ex cōcomitacione propinqua. Tertia ratio est vt veritas respondeat figure: quia in lege nihil habebant etiam offerentes de libamine: sed hoc spectat ad sacerdotes. Quando ergo dicunt heretici illud Joānis. vj. Nisi

Preceptum Quartum

E manducaveritis carnem filij hominis etc. Respondetur qd hoc intelligit spiritualiter non corporaliter fm qd chrs infra exponit dicens. Verba que ego locutus sum spiritus et vita sunt: quia sps est qui vivificat caro aut id est carnalis sensus nihil pdest. Dubitat secundo: quare no sumuntur chm sub propria specie. s. carnis: sed sub specie aliena et sub specie panis. Respondet qd hoc fit ppter tria. Primo ne horreamus cruoris et sanguinis sumptionem. vtz de cose. dist. ij. c. Forte dicas: qd multi sunt qui abhorrent sumere carnem crudam aut sanguinem. Secundo vt vitarem paganoz et infidelium derisionem. vtz de cose. dist. ij. c. vtru in fine. Tertio ppter meritum fidei. vtz de cose. di. ij. c. quid sit ante finem. Quia fides non habet meritum: vbi humana ro prebet experimentum. Ergo illud sacramentum qd libet christianus tenet semel in anno ad minus accipe. Cuius figura pcessit in veteri testamento in comestione agni paschalis: qui semel comedebatur in anno. s. decimo: quarto die mensis primi: in signum qd nemo debet accipe illud sacm: nisi implevit decem precepta cu quatuor euagelijs. Caput cu pedibus. i. diuinitate cu humanitate. assum igni. i. crucifixum in cruce. cu lactucis agrestibus. i. cum amaritudine penitentie. baculum. i. fide habeat. in manibus. id est i intellectu. cu panibus azymis id est sine conscientia alicuius fermenti. i. peccati. Debent comedere festinanter. id est ex feruenti desiderio. renes vestros succingetis: id est opus carnis non facietis: exemplo Dze qui fuit pcussus. ij. Reg. vj. De hoc nota supra de celebratione sabbati in sermone de peccatis carnis. Etiam exemplo Abimelech qui noluit dare seruis dauid panes ppositionis: nisi essent mundi a mulieribus. vtz. j. Reg. xxi. Quantomagis requirit munditia in sumptione eucharistie. Calciameta in pedibus. id est terrena non debemus tunc tangere p inordinatum amorem. Sed alienigena seruus et advena de agno comedere no poterant. id est excomunicati infideles et publici peccatores. Etiam non debent sumere hoc sacramentum pueri iuvenes fatui et stulti no habe

tes usum rationis. Quarto quilibet tenentur et debent coicare existentes in extremis: et hoc propter tria. Primo ppter confortationem: quia homo habet ire longam viam. Et sicut corpus sine cibo deficit et p cibum confortatur. Sic aia p illum cibum. i. sacramentum eucharistie. Unde. iij. Reg. xix. Angelus dixit Helie. Surge comede: grandis enim restat tibi via. Qui surgens et comedit et ambulauit in fortitudine cibi illius vsq ad montem dei oreb. Sic homo confortatione cibi illius. i. venerabilis sacramenti debet ambulare ad montem dei. id est ad celum: quia illud sacramentum est cibus anime: no corporis. Secundo eucharistia io datur homini in agone: qd moriturus est iturus per viam tenebrosam et ignotam. Ergo vt ductorem habeat qui viam ei ostendat: et saluo conductu eum coducat: tunc homo accipit istud sacramentum. i. chm. Un ps. Notam fac mihi viam in qua ambule: quia ad te leuaui animam mea. Debet infirmus deuote petere. Et itez. Notas fecisti mihi vias vite: adimplebis me leticia cu vultu tuo. Item moriens non solum vadit viam ignotam: sed etiam tenebrosam. Ergo deuote debet chm in sacramento accipere: qd est lux vera que illuminat oem hominem venientem in huc mundum: vt ei illuminet illam viam tenebrosam. Ideo dat homini candela ad manum: vt chrs qui est lux sibi illuminet ad vitam eternam. Hoc quis qd moriens desiderare debet cum sibi candela ad manus dat. Tertio ideo eucharistia dat homini morienti: qd tunc magnum prelium instat homi: qd maximas tentationes ho in fine vite habet. Ergo vt homo habeat protectorem in fine vite sue: tunc summe debet desiderare chm in sacro: quia diaboli tunc te maxime infestant: et omnes amici tui te dereliquerunt et nullus proteget te: tunc chm in sacro summus vt nos protegat: et defendat cum angelis suis. Dani. vii. Milia milium ministrabant ei: et decies centena milia assistebant ei. Quod aut tunc demones maxime infestant hominem: ppter tale exemplum: quod ponit Lesarius de quodam milite qui erat iacens in agone. Ad quem venit diabolus in specie simie habentis cor

Anua ad modum capre. Territus ille dixit. Que es tu monstruosa illa bestia? Respon- dit. Ego sum diabolus expectans animas tuas. Et ille. Non habebis in me partem. Tunc miles interrogauit eum. Unde uenis. Et ille. De obitu alicuius abbatissae. Tunc ait miles. Eratis ibi multi? Respondit diabolus. Eramus ibi tot quot sunt arene in litore maris. Tunc miles interrogauit eum. Ubi eras quando moriebatur quidam comes si- bi notus. Respondit diabolus quod erat ibi tan- tus cum tanta societate quot sunt folia in maxima silua. Tunc miles. Ubi eras quan- do moriebatur sanctus Bernhardus. Respon- dit quod erat ibi cum tota sua comitina. Et il- le. Quis est quod vos maligni spiritus estis au- si accedere ad fines sanctorum uiuorum. Respon- dit diabolus. Non mireris. Ego eram il- le qui stetit in sinistro brachio crucis quan- do christus moriebatur: et sperabam me habere aiam illius: et sic disparuit. Quinto quaerent- es in paradiso. scilicet Enoch et Helias et si- qui alij sunt: uidentur coicare. Immo dicit magister Io. zacharie super illud Apocal. xij. Apertum est templum in celo. Satis probabile est sacerdotem in statu innocentie: cor- pus christi: uirtute uerborum quibus nunc in con- secratione utimur confecisse et alijs non sa- cerdotibus in augmentum perfectionis dedisse: quod probat sic. Nam natura humana si in- tegra in statu innocentie permansisset cibum suum habuisset congruum pro anima sicut habuit li- gnum uite pro corpore. Sed nullus cibus est ita congruus anime sicut panis celestis: gratia et cetera.

De honore beate Marie uirginis.

Secundum sententiam Aristoteli. i. lib. retho. Honorant inquit iuste que beneficia pre- stiterunt vel beneficia prestare possunt in his que ad salutem pertinent. Sed de beata uirgine in fini- ta accepimus beneficia teste doctore mel- lissimo Bernhardo in quodam sermone qui incipit. Signum magnum apparuit in celo: di- cens. Maria omnibus sinum misericordie aperuit: ut de plenitudine eius accipiant un- uersi. Captiuus redemptionem: eger cura- tionem: tristis consolationem: peccator uen- tiam: iustus gratiam: angelus leticia: tota tri- nitas gloria. hec Bern. Cum decurrissent a creatione prime eue anni circiter quinq;

milla. cxcix. concepit litteris uersis eua: cui angelus dixit. Ave gratia plena dominus tecum: benedicta tu in mulieribus. utz Luc. i. Et sicut una eorum erat dominatrix: ita alia redemptrix una uocatur eua: alia e contrario litteris uersis aue. Ita e contrario habuerunt se in moribus. dicente beato Augusti. in sermone quodam. Eua inquit luxi: Maria exulta- uit: eua lachrymas: maria gaudium habuit in ventre. Quia illa peccatore: ista edidit in- nocentem. Et infra. Mater generis nos- tri penam intulit mundo: genitrix dei sa- lutem attulit mundo. Auertit peccati eua: auertit meriti Maria. Illa occidendo ob- fuit: ista uiuificando profuit. Percussit illa: sanauit ista. Pro inobedientia eue: obe- dientia commutatur marie. hec Aug. Iam am- bos parentes beatus Bernhardus super missus est. sic alloquitur Omelia prima di- cens. Letare tu pater adam: sed magis tu matrem eua exulta: quia sicut omnium fuistis parentes: ita omnium fuistis peremptores magis quam parentes: ambo tamen consolati- mini super filia. Verumtamen hec due mu- lieres: eua damnatrix: maria saluatricem in multis conueniunt. Nam ambe fuerunt mi- raculose producte. Illa de uiri costa: ista de sterili matre Anna. Ambe cito susce- perunt uitam susceperunt et gratiam. Illa in paradiso: hec in matris utero. Eua in sua etate habuit magnam rerum notici- am: Maria autem in etate adulta tantam accepit a spiritu sancto rerum humanarum et diuinarum scientiam quantum possibile est homini: ut dicit beatus Bernhardus ubi supra in eodem. Merito ergo ipsa tan- quam mater omnium nostrum est pre cun- ctis creaturis honoranda. Circa quod notandum quod multe sunt cause propter quas aliquis est honorandus. scilicet Thomam de aquino et Johannem de sancto Gemini- no. Primo propter uirtutem. Unde dicit Aristoteli. iij. Ethico. Honor est premium uir- tutis. unde quicumque cognoscit uirtuosus: talis est honorandus: quod habet materiam honoris. Verbi gratia. Est humilis castus misericors et cetera. Iam dicit Aristoteli. ij. ethico. Virtuti perfe- cte non potest reddi condignus honor. Iam dicit Aug. li. v. de ciui. dei. c. xij. quod antiquus ro-